

เส้นทางท่องเที่ยวสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารชุมชนกุฎีจีน COMMUNITY-BASED CULTURAL GASTRONOMY TOURISM ROUTE IN KUDI CHIN COMMUNITY

พัชรศศิ ศรีพิพัฒน์พรกุล และจุฑามาศ พีรพัชระ

Patsasi Sripipatporngul and Chutamas Peeraphachara

คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

Faculty of Home Economics Technology, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon

E-mail: Patsasi-s@rmutp.ac.th

Received January 25, 2024; Revised March 4, 2024; Accepted April 25, 2024

บทคัดย่อ

อาหารท้องถิ่นกับวัฒนธรรมมีความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ในขณะที่ชุมชนยังขาดข้อมูลและองค์ความรู้ในการจัดการเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการปรากฏการณ์วิทยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารชุมชนกุฎีจีน และศึกษาข้อมูลร้านอาหารบนเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนกุฎีจีน ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ บุคลากรภาครัฐ ผู้ประกอบการ และบุคคลในพื้นที่ จำนวน 21 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้าง รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์แก่นสาระ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ในชุมชนกุฎีจีนมีสถานที่สำคัญ 5 แห่ง ได้แก่ วัดกัลยาณมิตรรวมหวาวิหาร พิพิธภัณฑสถานบ้านกุฎีจีน โบสถ์ซางตาครูส เรือนจันทนภาพ และศาลเจ้าเกียนอันเกง มีเส้นทางท่องเที่ยวประกอบด้วย เส้นทางเดินเท้าและเส้นทางจักรยาน 2) ในเส้นทางท่องเที่ยวมีร้านอาหารที่ให้บริการอาหารท้องถิ่นรวม 9 ร้าน ได้แก่ (1) ร้านบ้านสกุลทอง (2) ร้าน Window กาแฟ (3) ร้านครัววาววับ (4) ร้านธนูสิงห์ (5) ร้านเฮโลนมสด (6) ร้าน Caf Kudeejeen (7) ร้านขนมฝรั่งหลานแม่เป้า (8) ร้านป้าอำพรขนมฝรั่งกุฎีจีน และ (9) ร้านป้าเล็กขนมฝรั่ง และพบรายการอาหารท้องถิ่นจากภูมิปัญญาชุมชน 20 รายการ โดยงานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำป้ายบอกทางและป้ายสัญลักษณ์แสดงเส้นทางและข้อมูลร้านอาหารในตำแหน่งพื้นที่ทางเข้าชุมชน ปรับปรุงเส้นทางเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่เป็นผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: เส้นทางท่องเที่ยว, วัฒนธรรมอาหาร, ชุมชนกุฎีจีน, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Abstract

Local food and culture are linked to the tourism economy. Meanwhile, the community still faces problems with marketing and public relations. This research was qualitative research by means

of phenomenology. The purposes of this research were to 1) study the cultural tourism route and food of the Kudi Chin community, and 2) study information about restaurants on the Kudi Chin community tour route. The informants were 21 government personnel, entrepreneurs, and local people. Tools used in the research was an Unstructured In - depth Interview. Data were collected through in-depth interviews and non-participant observation. Data were analyzed by using thematic analysis.

The results of the research found that 1) In the Kudi Chin community, there were five important places: Wat Kalayanamit Woramahaviham, Baan Kudi Chin Museum, Santa Cruz Church, Jantanaphap Thai House, and Kian An Keng Shrine. There were tourist routes consisting of walking and cycling routes. 2) On the tour route, there were nine restaurants serving general food and local food, including Bann Sakuthong Restaurant, Window Coffee Shop, Waw- wup Kitchen Restaurant, Thanusingha, Halo NomSod Restaurant, Caf KuDeejeen Restaurant, Kanom Farang Lan Pa Pao, Pa Ampom's Bakery, Kanom Farang Kutti-Chin, Pa Lek's Bakery: Kanom Farang, and local food 20 items could be found. By this research, there are suggestions for relevant agencies to create road signs and signs showing directions and restaurant information in the community entrance area, improving routes to facilitate tourists especially tourists who are elderly.

Keywords: Tourism Route, Food Culture, Kudi Chin Community, Cultural Tourism

บทนำ

อาหารท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างมากในประเทศไทย เนื่องจากมีบทบาททางวัฒนธรรมและเป็นองค์ประกอบสำคัญของอัตลักษณ์ไทยที่มีชื่อเสียงติดอันดับต้นของโลก เพราะภูมิประเทศที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ จึงกลายเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวทั่วโลกเดินทางมาเยือน ซึ่งนอกจากได้สัมผัสแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามแล้ว ยังได้ลิ้มรสชาติอาหารพร้อมสัมผัสประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตคนพื้นเมือง (ธนาคารกรุงเทพ, 2562) ปาจรีย์ สุขภิรมย์ (2564) กล่าวว่า ความสำคัญของอาหารท้องถิ่นในประเทศไทย ได้สะท้อนและสื่อถึงประเพณีและวัฒนธรรมของแต่ละภาค มีลักษณะ รสชาติ ที่เฉพาะเจาะจงไม่เหมือนใคร เนื่องจากใช้วัตถุดิบที่พบในภูมิภาคนั้น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพของห่วงโซ่อุปทานทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย สินค้าและบริการ บุคลากร มาตรฐานการท่องเที่ยว และสร้างต้นแบบเพื่อเป็นตัวอย่างเชิงประจักษ์ให้หน่วยงานต่าง ๆ ได้ศึกษาและถอดบทเรียนนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพในภาพรวมและลดปัญหาทางการท่องเที่ยว รวมถึงการจัดการการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวบนพื้นฐานความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (กรมการท่องเที่ยว, 2561) โดยการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารในพื้นที่เขตกรุงเทพมหานคร อยู่ภายใต้การสนับสนุนของภาครัฐหลายหน่วยงาน เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ

หลายแหล่ง ทั้งฝั่งพระนครและธนบุรี รวมทั้งชุมชนกุฎีจีนซึ่งมีต้นทุนทางสังคม ศาสนา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่น่าสนใจสะท้อนให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม เป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าซึ่งควรอนุรักษ์และพัฒนาต่อยอดให้มั่นคง ก่อให้เกิดประโยชน์ทางคุณค่าและมูลค่าทางเศรษฐกิจแก่ชุมชน (คณะกรรมการธิการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 2562)

หากกล่าวถึงชุมชนกุฎีจีนพบว่า ชุมชนนี้มีพื้นที่ติดริมแม่น้ำ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ที่อยู่อาศัยมีลักษณะเป็นบ้านเรือนชิดติดกัน ประกอบอาชีพรับราชการ แม่บ้าน รับจ้าง ทำขนม (ณัฐนิชา กรกิจมาลา และ ไตรรัตน์ จารุทัศน์, 2564) เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมีอัตลักษณ์โดดเด่นเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวของคนยุคใหม่ โดยมีวัฒนธรรมที่ยังซึมซับเข้าสู่วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ประวัติศาสตร์ ศิลปะ และวัฒนธรรมด้านอาหารไทย ฝรั่ง และโปรตุเกส เป็นเสน่ห์ของการท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตาม พบว่า ชุมชนกุฎีจีนยังขาดข้อมูลเส้นทางท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับอาหารท้องถิ่นจากภูมิปัญญาของชุมชน (ทีปกร สุจิตจรจุล, 2566) สอดคล้องกับการวิจัยของมนัส สามารถกุล (2564) พบว่า ชุมชนกุฎีจีนยังขาดองค์ความรู้ในการจัดการเรื่องเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนี้จะเกี่ยวข้องกับอาหารซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์หลักของชุมชน โดย CNN Travel (2018) และยุทธศักดิ์ สุภสร (2560) อธิบายว่าในเชิงธุรกิจการท่องเที่ยวนั้น อาหารเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่สำคัญ แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ และสร้างความแตกต่างในการแข่งขันของแหล่งท่องเที่ยว เพราะสามารถสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยี่ยมเยือน โดยสร้างประสบการณ์ให้เป็นที่จดจำ และสามารถสร้างความประทับใจและจูงใจให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวซ้ำ

จากสถานการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง เส้นทางท่องเที่ยวสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารชุมชนกุฎีจีน โดยมีเป้าหมายให้มีเส้นทางที่สร้างการรับรู้แก่นักท่องเที่ยว และสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยวและอาหารท้องถิ่น เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เดินทางเพื่อสร้างประสบการณ์ด้านอาหารและใช้จ่ายเพื่อสร้างรายได้แก่ชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวในชุมชนกุฎีจีน
2. เพื่อศึกษาข้อมูลร้านอาหารบนเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนกุฎีจีน

การทบทวนวรรณกรรม

ในการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเส้นทางท่องเที่ยวสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารชุมชนกุฎีจีนดังนี้

เส้นทางท่องเที่ยว

เส้นทางท่องเที่ยว คือ เส้นทางที่ใช้เดินทางเพื่อเข้าชมสถานที่หรือจุดท่องเที่ยวในพื้นที่ การวางแผนต้องคำนึงถึงเส้นทางที่เชื่อมโยงสถานที่สำคัญและแหล่งท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับ

ความต้องการของนักท่องเที่ยว ชุมชน และผู้ประกอบการ (ปัญญพร ธนาวิชานันท์ และคณะ, 2563) และผลกระทบที่จะเกิดต่อชุมชน ตลอดจนความเหมาะสมในการกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยว (United Nation, 2000) อุทุมพร เรืองฤทธิ์ และผกาภาส ชัยรัตน์ (2565) กล่าวว่า การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยว เป็นการใช้นวัตกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ยึดหลักความดั้งเดิมด้านภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เพื่อให้ชุมชนนำทรัพยากรที่มีคุณค่ามาต่อยอดพัฒนา โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสืบสานวัฒนธรรมให้คงอยู่ควบคู่กับการสร้างรายได้ ส่วน วงศ์ระวิทย์ น้อมนำทรัพย์ (2565) ให้ทัศนะว่า การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว ควรประยุกต์ใช้กับกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ที่นำอัตลักษณ์ของชุมชนมาพัฒนาและต้องไม่กระทบต่อวิถีชีวิต สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมความเชื่อของชุมชน

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร

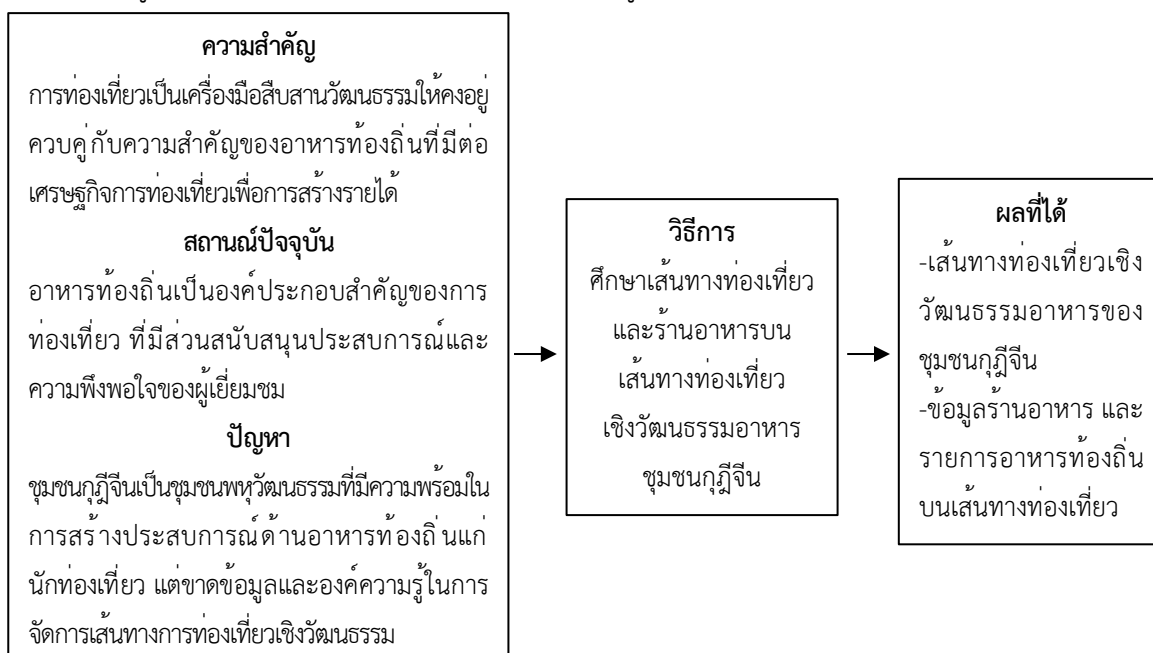
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร หมายถึง รูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวที่มีอาหารท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจและเป็นส่วนหนึ่งในการเดินทางท่องเที่ยว โดยเรียนรู้เอกลักษณ์และวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นในพื้นที่เป็นส่วนสำคัญของมรดกท้องถิ่นที่สร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว ใช้เป็นสื่อประชาสัมพันธ์ช่วยสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว และส่งผลให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น (Shalini & Duggal, 2015) จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยว ที่มีส่วนสนับสนุนประสบการณ์และความพึงพอใจของผู้เยี่ยมชมที่คนในชุมชนได้คิดค้นและยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา ภายใต้การกำหนดของบริบททางสังคมและวัฒนธรรม แสดงถึงความก้าวหน้าของอาหารท้องถิ่น (บุษบา ทองอุปการ, 2561) รวมทั้งมีบทบาทในการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับพื้นที่ที่ใช้อาหารเป็นจุดดึงดูดให้เกิดการเดินทางที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวอย่างมาก สามารถพัฒนาโดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ที่กระตุ้นเศรษฐกิจและสร้างเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมของชุมชนและประเทศ (สริตา พันธุ์เทียน ทรงคุณ จันทจร และมารีสา โกเศสโยธิน, 2561)

ชุมชนกุฎีจีน

ชุมชนกุฎีจีน เป็นชุมชนเก่าแก่วัดกัลยาณมิตรธรรมหาวิหาร ตั้งแต่ครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยา ต่อมาเมื่อกรุงธนบุรีได้รับการสถาปนาเป็นราชธานี ย่านนี้ก็เติบโตขึ้นเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของกลุ่มคนที่อพยพจากกรุงศรีอยุธยา และศาสนสถานของชาวไทย จีน ฝรั่ง และมุสลิม (มนชนก จุลสิขี, 2565) ความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนประกอบด้วย ชาวไทย จีน ฝรั่ง แขก ซึ่งนับถือศาสนาแตกต่างกัน แต่รักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมกลายเป็นอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากที่อื่น มีวัฒนธรรมอาหารที่เกิดจากการผสมผสานสูตรอาหารโปรตุเกสกับส่วนผสมที่หาได้ในท้องถิ่นเป็นอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ และการอยู่ร่วมกันในชุมชนที่มีความหลากหลายด้านพิธีกรรมและความเชื่อ (ณัฐนิชา กรกิจมาลา และ ไตรรัตน์ จารุทัศน์, 2564) ซึ่ง ส.พลายน้อย (2555) กล่าวว่า ชื่อของกุฎีจีนนั้น เข้าใจว่า มีพวกจีนมาอยู่ก่อน คือ มีพระภิกษุจีนพำนักในกุฎีหรือ กุฏิ ที่มีชื่อว่า "เกียนอันเกง" เดิมเป็นศาลเจ้า 2 หลังติดกันคือ ศาลเจ้าโจวซือกงและศาลเจ้ากวนอู สร้างโดยชาวจีนที่ตามเสด็จสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมาครั้งสมัยกรุงธนบุรี

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามข้อมูลที่ได้ศึกษาตามแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) มุ่งทำความเข้าใจประเด็นหลักเกี่ยวกับปรากฏการณ์ในชีวิตมนุษย์ (Langdridge, 2007) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูล สถานที่สำคัญ เส้นทางท่องเที่ยว และร้านอาหารบนเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนภูเก็ต

วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วย

- 1) ผู้ให้ข้อมูล (Informants) 21 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 7 คน ได้แก่ (1) บุคลากรภาครัฐ คือ ฝ่ายพัฒนาชุมชน ผู้นำและกรรมการชุมชน ที่มีประสบการณ์การทำงานร่วมกับชุมชนไม่ต่ำกว่า 2 ปี (2) ผู้ประกอบการ คือ ผู้ประกอบการร้านอาหารในชุมชน ที่ประกอบกิจการร้านอาหารไม่ต่ำกว่า 5 ปี และ (3) บุคคลในพื้นที่ชุมชน ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในชุมชนไม่ต่ำกว่า 10 ปี โดยประไพพิมพ์ สุธีสินนท์ และประสพชัย พสุพันธ์ (2559) กล่าวว่า การพิจารณาขนาดตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพไม่มีกฎเกณฑ์ที่ตายตัว ขนาดตัวอย่างมีความยืดหยุ่นสูงและปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมของสถานการณ์และขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย โดยพิจารณาจากความอิ่มตัวของข้อมูล (Data Situation) และความพอเพียงของข้อมูล (Data Sufficiency) สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) กำหนดผู้ให้ข้อมูลประมาณ 5-30 บุคคล (Na-stassi & Schendel, 2005) มีวิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง แบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) คือ เก็บข้อมูลจากคนในชุมชน แล้วให้บุคคลดังกล่าวช่วยแนะนำผู้ให้ข้อมูลรายถัดไปเรื่อย ๆ แบบลูกโซ่ จนได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและอิ่มตัว

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured In - depth Interview) ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ชุมชนกุฎีจีน มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด กำหนดแนวคำถามตามวัตถุประสงค์การวิจัย ตรวจสอบเนื้อหาของแนวคำถามโดยอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านเส้นทางท่องเที่ยวและอาหารท้องถิ่นในชุมชน

3) การรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ที่ผู้วิจัยไม่ได้เข้าไปในเหตุการณ์หรือไม่ได้เข้าไปเป็นสมาชิกของชุมชน (Danica and Anneliese, 2012)

4) การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) 6 ขั้นตอน คือ การทำความเข้าใจความคุ้นเคยกับข้อมูล การทำให้เกิดข้อมูลเบื้องต้น การค้นหาแก่นสาระ การตรวจสอบซ้ำ การระบุและตั้งชื่อแก่นสาระ การรายงาน (Thompson, 2022) และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยวิธีตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล เป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลต่างกัน ซึ่งหากผู้วิจัยพบว่า ผลการสัมภาษณ์ที่ได้เหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ได้มามีความถูกต้อง (บุษกร เชี่ยวจินดาภานต์, 2561) สำหรับงานวิจัยนี้ มีการอ้างอิงผู้ให้ข้อมูลด้วยสัญลักษณ์ P ตามด้วยหมายเลขและประโยคคำพูด (Quotation) ในขั้นตอนการนำเสนอผลการวิจัย

สำหรับงานวิจัยนี้ เป็นการศึกษาเรื่องข้อมูลเส้นทางเที่ยวและข้อมูลร้านอาหารบนเส้นทางท่องเที่ยวตามบริบทของพื้นที่ในชุมชนกุฎีจีน ไม่ครอบคลุมประเด็นที่พัก เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีบริการที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 สสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวในชุมชนกุฎีจีน พบว่า เส้นทางท่องเที่ยวประกอบด้วย สถานที่สำคัญ และเส้นทางท่องเที่ยว ดังนี้

1. สถานที่สำคัญ 5 แห่ง ประกอบด้วย

1.1 วัดกัลยาณมิตรรวมหาวีหาร

วัดกัลยาณมิตรรวมหาวีหาร หรือวัดกัลยา มีความหมายว่าเป็นมิตรสหายที่ดี คำขำรุ่งเรือง มั่งคั่งร่ำรวย และมีสุขภาพดี เป็นวัดสำคัญที่สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2368 ซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ 3 ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ฝั่งธนบุรี บริเวณปากคลองบางกอกใหญ่ (ฝั่งตะวันตก) มีพระพุทธรูปองค์ใหญ่ประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถ คือ หลวงพ่อโต หรือเรียกชื่อแบบจีนว่า "ซำปอญดก" หรือ "ซำปอกง" ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะอย่างมาก ภายในวัดมี ประตู่เฮงหรือประตู่สุวรรณค์ที่ สร้างขึ้นพร้อมวิหารหลวง โดยมีความเชื่อว่าเป็นสิ่งสำคัญ หากเดินเข้าไปเคารพสักการะควรจะเดินผ่านประตู่สุวรรณค์แห่งนี้

P 15 “... สำหรับวัดนี้สร้างขึ้นโดยท่านเจ้าพระยานิกรบดินทร์ ยกที่บ้านของท่านและซื้อที่ดินบริเวณนี้ทูลเกล้าถวายรัชกาลที่ 3 ขึ้นเป็นพระอารามหลวง และพระราชทานนามว่า “วัดกัลยาณมิตรรวมหาวีหาร” มีความหมายว่า เป็นมิตรเป็นสหายที่ดี คำขำรุ่งเรืองมั่งคั่งร่ำรวย...”

P 16 “ ... ประตูเฮงหรือประตูสวรรค์ มีเพียง 2 แห่งในประเทศ ที่วัดกัลยาณมิตร และวัดโพธิ์ สร้างขึ้นพร้อมวิหารหลวงเลย ถ้าเดินเข้าไปเคารพสักการะหลวงพ่อดำ ควรจะเดินผ่านประตูสวรรค์หรือเรียกเป็นทางการคือโขงทวาร มีเคล็ดลับในการก้าวเข้าท่าซ้าย และก้าวออกท่าขวา...”

1.2 พิพิธภัณฑสถานกุฎีจีน

สร้างโดยทุนส่วนตัวของคุณนาวิณี พงศ์ไทย (ทรงพรานนท์) เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน รวบรวมข้อมูลชุมชนชาวสยาม-โปรตุเกสตั้งแต่สมัยอยุธยาถึงปัจจุบัน และเป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา ศาสนาและรากเหง้าของชุมชน มีร้านกาแฟและของที่ระลึกให้บริการ และจัดแสดงนิทรรศการ “กำเนิดสยามโปรตุเกส” บอกเล่าประวัติศาสตร์ของชาวโปรตุเกสตั้งแต่เข้ามาสยาม ครั้งแรก จุดเด่น คือ อาหารจำลองของเชื้อสายชาวโปรตุเกสที่จัดบนโต๊ะอาหารซึ่งพบว่ายังกินกันอยู่ในปัจจุบัน และให้บริการในร้านอาหารของชุมชนด้วย

P 2 “...เกิดจากความผูกพันกับข้าวของเครื่องใช้ของปู่ ย่า ตา ยาย คิดว่าปล่อยไว้นานไปก็คง เลื่อนหายไปตามกาลเวลา จึงวางแผนกับที่บ้าน สร้างจนเป็นพิพิธภัณฑสถานที่มีชีวิต มีเอกลักษณ์จาก 3 ศาสนา 4 ความเชื่อ ทั้งสถานที่ ประวัติศาสตร์ อาหาร ซึ่งนักท่องเที่ยวไปหาดูที่อื่นไม่ได้...”

P 4 “...อาหารจำลองในนี้ เป็นอาหารที่ยังคงทานกันอยู่ บ้านอื่นอาจไม่ค่อยได้ทานแล้ว เพราะคนเริ่มย้ายออกไป นานๆ จะกลับมาทานฝีมือปู่ ย่า ตา ยาย แต่อย่างบ้าติรสดิฉันอยู่ จึงทานกันเหมือนเดิม พอทำพิพิธภัณฑสถานมีคนอยากลองทาน จึงเอาขนมสัพเพทกมาทำให้ทานได้ง่ายขึ้น...”

1.3 โบสถ์ซางตาครูส

สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2312 เป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่งของอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีได้ทรงพระราชทานที่ดินแปลงหนึ่งแด่คุณพ่อจอร์ สำหรับกลุ่มคริสตชนชาวโปรตุเกสและชาวญวนที่ขอเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร เพื่อเป็นการระลึกถึงเหตุการณ์สำคัญนั้น จึงตั้งชื่อที่ดินผืนนี้ รวมถึงวัดที่สร้างขึ้นว่า "Santa Cruz" เป็นภาษาโปรตุเกส แปลว่า ไม่กางเขนศักดิ์สิทธิ์ เป็นโบสถ์นิกายโรมันคาทอลิก สร้างขึ้นเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวคริสต์ทุกคน เดิมเป็นโบสถ์ไม้ทั้งหลัง แต่หลังจากที่เกิดเหตุการณ์ไฟไหม้ จึงได้บูรณะใหม่ด้วยการก่ออิฐถือปูน เมื่อเวลาผ่านไปหลายสิบปี โบสถ์เริ่มสุดโทรมลง มีการบูรณะและต่อเติม เมื่อปี พ.ศ. 2459 เป็นอาคารหลังใหม่ในปัจจุบัน

P 1 “...ตอนที่พระเจ้าตากสินมอบที่ดินให้ ที่เข้ามาอยู่ 17 ตระกูลแรกก็อยู่กันแบบพี่น้อง ถือว่ามีส่วนรบด้วยกัน อย่างวัดเนี้ย คุณพ่อเจ้าอาวาสเป็นจุดศูนย์กลางจิตใจ งานต่าง ๆ ก็ช่วยเหลือกัน เราบอกคนในชุมชนเสมอว่าคุณพ่อกำลังอยู่ที่นี่ 2-5 ปีก็ต้องย้ายไป แต่ความเข้มแข็งของคนในชุมชนเนี่ยต้องยั่งยืน...”

P 17 “... โบสถ์นี้มีระฆังการียองตั้งแต่สร้างโบสถ์หลังที่ 3 มีพระเริ่มมิวรัชชพากย์รับราชการทหารเรือในสมัยนั้นเป็นคนตีระฆังคนแรก ตอนนี้นู้นที่ 3 แล้ว สายสลิงโยกกับระฆัง 16 ใบให้เสียงโน้ตต่างกัน เกือบร้อยปีแล้วที่ระฆังยังบรรเลงอยู่ ในโอกาสพิเศษจะดังไปพร้อมกับ การียอง เพลงแห่งตำนาน ...”

1.4 เรือนจันทนภาพ

เป็นเรือนไทยไม้สักทั้งหลังแบบเครื่องสับทรงจั่วจอมแห สร้างขึ้นในปี พ.ศ.2433 อายุ 133 ปี กรอบหน้าบันเป็นลายอาทิตย์อุทัย ตัวเรือนประกอบฝาผนังโดยรอบห้อยหน้าต่างและสลักเป็นลวดลายพุดตาน เครือเถาที่มีความงดงาม โดยคุณพ่อคุณแม่ทองคำ จันทนภาพ จากเมืองจันทบุรีเป็นผู้สร้างและประดับตกแต่ง เรือนด้วยเอกลักษณ์ของคาทอลิกได้อย่างลงตัว โดย คุณจารุภา จันทนภาพ ผู้เป็นเจ้าของ เป็นผู้สืบเชื้อสายญวน และได้รับการสืบทอดวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ รวมทั้งภูมิปัญญาด้านอาหารเชื้อสายญวนจากบรรพบุรุษ ในชุมชนแห่งนี้ด้วย

P 4 “...เรือนหลังนี้เป็นไม้สักทั้งหลัง เสาทำด้วยไม้ตะเคียนสร้างโดยช่างไทยและช่างจีน มันคงแข็งแรงมาก ใช้วิธีไม้สอดสลักทุกต้น มีอายุ 133 ปีแล้วนะคะ เคยช่วยเหลือโรงพยาบาลทหารและประชาชนครั้ง กบฏแมนฮัตตัน ตอนนี้อยู่มีรอยกระสุนเป็นร่องรอยแห่งประวัติศาสตร์...”

P 18 “...คุณป้าของพี่เป็นเจ้าของบ้านนี้สืบทอดจากคุณลุงที่เสียชีวิตไปแล้ว บ้านเรายังอยู่กัน แบบเดิม มีญาติมาจากเมืองจันทบุรีบ้าง ตอนญาติมา เราก็กินอาหารญวนกินกัน เป็นอาหารดั้งเดิมของเชื้อสายเรา ที่ ตอนนี้มีทำขายในร้านอาหารของที่นี่ด้วย...”

1.5 ศาลเจ้าเกียนอันกง

ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร สร้างขึ้นใหม่ในสมัย รัชกาลที่ 3 และได้รับการซ่อมแซมในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นอาคารก่ออิฐถือปูนในผังสี่เหลี่ยมผืนผ้า หลังคาเป็น เครื่องไม้มุงกระเบื้อง สันหลังคาประดับลายพรรณพฤกษาและสัตว์มงคลด้วยเทคนิคปูนปั้นตัดกระเบื้องประดับมี การผสมผสานระหว่างสถาปัตยกรรมแบบหมิ่นหนานในศาลเจ้าฮกเกี้ยนกับสถาปัตยกรรมแบบเฉาซ่านในศาลเจ้า แต่จีว หลังคามุงกระเบื้องและมุงงานประดับสันหลังคา ผนังด้านหน้าแบ่งเป็นช่องสี่เหลี่ยมประดับภาพจิตรกรรม และประติมากรรมเล่าเรื่องคล้ายกับอาคารทางเข้าของศาลเจ้าแบบแต่จีว แสดงเอกลักษณ์ของศาลเจ้าแบบ ฮกเกี้ยน สังเกตได้จากการเจาะช่องหน้าต่างชนาบช่องประตู เป็นช่องสี่เหลี่ยมและวงกลมประดับงานฉลุไม้ลาย เมฆขดเป็นรูปมังกร ซึ่งเป็นสัญลักษณ์มงคลหมายถึงอายุยืน คล้ายกับหน้าต่างในสถาปัตยกรรมแบบ หมิ่นหนานที่เรียกว่า "อู่ซวง" แปลว่า "หน้าต่างเสือมังกร" นอกจากนี้ โครงสร้างไม้บนผนังด้านหน้า มีองค์ประกอบสำคัญคือ แผ่นไม้รูปวงโค้งเรียกว่า "วานฟาง" รองรับ "ไต่" และ "ก่ง"

P 19 “... สมัยก่อนมีภิกษุจีนมาพำนักอยู่ในศาสนสถาน ที่สร้างขึ้นที่ศาลเจ้าแห่งนี้ โดยจะเป็น ญาติเหมือนภิกษุของไทย สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพท่านจึงได้กล่าวไว้ในสารสมเด็จว่าการที่มีภิกษุจีนเข้ามา พำนักในกุฏิ หรือกุฏินี้เอง จึงเป็นที่มาของคำว่า กุฏิจีน...”

P 20 “...เอกลักษณ์สำคัญของศาลเจ้าเกียนอันกง คือหลังคาแอ่นโค้งอย่างมาก ปลายสัน หลังคาปากเป็นร่องคล้ายหางนกยูงแอ่น และงานประดับสันหลังคายังประดับแบบเรียบง่าย โดยเน้นให้เห็นสัน หลังคามากกว่าศาลเจ้าอื่นที่นิยมประดับแบบเต็มพื้นที่จนบดบังสันหลังคา...”

สถานที่สำคัญ 5 แห่ง บนเส้นทางท่องเที่ยวในชุมชนกุฏิจีน แสดงตามภาพที่ 1

สัญลักษณ์	สถานที่
1	วัดกัลยาณมิตรธรรมหาวิหาร
2	พิพิธภัณฑสถานบ้านกุฎีจีน
3	โบสถ์ช่างตาครุส
4	เรือนจันทนภาพ
5	ศาลเจ้าเกียงอันเกง

ภาพที่ 1 แสดงสถานที่สำคัญของชุมชนกุฎีจีน

สถานที่สำคัญโดยเฉพาะพิพิธภัณฑสถานบ้านกุฎีจีนและเรือนจันทนภาพ มีความเกี่ยวข้องกับอาหารของเชื้อสายโปรตุเกสและญวน ซึ่งพบว่า ปัจจุบันอาหารดังกล่าวมีการทำเพื่อจำหน่ายในพิพิธภัณฑสถานและร้านอาหารในชุมชนด้วย

2. เส้นทางท่องเที่ยว 2 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางเดินเท้า และเส้นทางจักรยาน ซึ่งสัญจรผ่านร้านอาหารที่ให้บริการอาหารท้องถิ่น

2.1 เส้นทางเดินเท้า เริ่มต้นจากวัดกัลยาณมิตรธรรมหาวิหาร ไปทางซอยวัดกัลยาณมิตรเข้าซอยชุมชนกุฎีจีน จะมีทางแยก 2 ทาง คือซอย 9 และ ซอย 11 เดินไปทางซอย 9 ผ่านบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของคนในชุมชน ทางเดินเป็นซอยแคบและใช้การสัญจรด้วยการเดินเท้าเท่านั้น เดินผ่านบ้านแมวและร้านขนมฝรั่งป้าเล็ก จากนั้นเป็นทางแยกซอย 3 เลี้ยวซ้ายจะเจอร้านครัววาววับ และร้าน Window กาแฟ ก่อนถึงพิพิธภัณฑสถานบ้านกุฎีจีน เดินเลี้ยวซ้ายเข้าซอย 7 ผ่านร้านธนูสิงห์ที่อยู่ตรงข้ามเรือนจันทนภาพ จากนั้นเลี้ยวขวาเข้าซอย 4 เดินตรงไปจะเจอวัดช่างตาครุส เมื่อหันไปทางทิศตะวันออกจะมีร้านเฮโลนมสดและลานอเนกประสงค์ศาลาริมแม่น้ำ ทางทิศตะวันตกเป็นที่ว่าการชุมชน ที่ว่าการผู้ดูแลวัด และร้านขนมฝรั่งหลานป้าเป่า ทางทิศใต้ของวัดจะเป็นที่ตั้งของโรงเรียนช่างตาครุสศึกษาและศาลาพระพุทไธย จากนั้นเดินต่อไปทางทิศตะวันออกของโบสถ์ และศาลาริมแม่น้ำ เลี้ยวซ้ายเดินตรงไปจะเจอศาลเจ้าเกียงอันเกง

2.2 เส้นทางจักรยาน เริ่มต้นจากวัดกัลยาณมิตรธรรมหาวิหาร บันไปทางทิศใต้เข้าซอยวัดกัลยาณมิตร เลี้ยวซ้ายเข้าซอยเทศบาล 1 บันตรงไปเจอโรงเรียนช่างตาครุสศึกษา ข้างโรงเรียนเป็นวัดช่างตาครุส บันต่อไปที่ร้านขนมฝรั่งหลานป้าเป่า เลี้ยวเข้าซอย 3 เจอร้านขนมฝรั่งป้าอำพรณ ตรงไปเจอครัววาววับ ร้าน Window กาแฟ ก่อนถึงพิพิธภัณฑสถานบ้านกุฎีจีน บันเลี้ยวซ้ายเข้าซอย 7 ผ่านร้านธนูสิงห์ที่อยู่ตรงข้ามเรือนจันทนภาพ จากนั้น เลี้ยวขวาเข้าซอย 4 ทางตะวันออกจะมี

ร้านเฮลิมาสดและลานอนกประสงค์ศาลริมแม่น้ำ ทิศตะวันตกมีที่ว่าการชุมชน ที่ว่าการผู้ดูแลวัด และร้านขนมฝรั่งหลาน
 บ้าเป้า ทิศใต้ของโบสถ์จะเป็นที่ตั้งของโรงเรียนช่างทอผ้าและศาลาพระฤทัย โดยผ่านทางทิศตะวันออกของโบสถ์
 และศาลาริมแม่น้ำ เลี้ยวซ้ายตรงไปจะเจอศาลเจ้าเกียนอันกงอยู่ทางซ้ายมือ

ผู้วิจัยได้จัดทำแผนที่เส้นทางท่องเที่ยว 2 เส้นทาง และแสดงตัวอย่างเส้นทางจักรยาน ตามภาพที่ 2

สัญลักษณ์	สถานที่	สัญลักษณ์	สถานที่
— — — — —	ทางเดินจักรยาน		ซอยกุฎีจีน 4
	ซอยวัดกัลยาณ์		ซอยกุฎีจีน 6
	ซอยกุฎีจีน		ซอยเทศบาล 1
	ซอยกุฎีจีน 9		ซอยกุฎีจีน 11
	ซอยกุฎีจีน 3		ทางเดินริมแม่น้ำ
	ซอยกุฎีจีน 7		

แผนภาพที่ 2 แสดงเส้นทางจักรยาน ที่ระบุสถานที่สำคัญและร้านอาหารท้องถิ่น

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาข้อมูลร้านอาหารบนเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนกุฎีจีน ข้อมูลร้านอาหารบนเส้นทางเดินเท้าและเส้นทางจักรยาน พบว่า มีร้านอาหารที่ให้บริการอาหารท้องถิ่น จำนวน 9 ร้าน ได้แก่ 1) ร้านบ้านสกุลทอง 2) ร้าน Window กาแฟ 3) ร้านครัววาววับ 4) ร้านธนูสิงห์ 5) ร้านเฮโลนมสด 6) ร้าน Caf Kudeejeen 7) ร้านขนมฝรั่งหลานแม่เป้า 8) ร้านป้าอำพรขนมฝรั่งกุฎีจีน และ 9) ร้านป้าเล็กขนมฝรั่ง โดยพบอาหารท้องถิ่นรวม 20 รายการ ได้แก่ ขนมจีนแกงไก่คั่ว สตูว์ไก่ ข้าวหนุ่มนาคลูกฟุ้ง ข้าวมันส้มตำ แกงเหงาหงอด พระรามเดินดง ผัดไทยโบราณกุ้งสด หมูสร่ง มังกรคาบแก้ว ลูกทอง กุ้งกระจกมวน กระทงทองไส้สัฟแฟยก หมูคำฟ ขนมฝรั่งหลานป้าเป้า ขนมฝรั่งป้าเล็ก ขนมฝรั่งธนูสิงห์ ขนมหนานวล ขนมกล้วยตัส ขนมกสลัง และกะหรี่ปั๊ปไส้สัฟแฟยก

อภิปรายผล

การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารชุมชนกุฎีจีน ประกอบด้วย 1) สถานที่สำคัญ 5 แห่ง ได้แก่ วัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร พิพิธภัณฑ์บ้านกุฎีจีน โบสถ์ซางตาครู้ส เรือนจันทนภาพ และศาลเจ้าเกียนอันเกง 2) เส้นทางท่องเที่ยว 2 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางเดินเท้า และเส้นทางจักรยาน โดยพื้นที่ชุมชนกุฎีจีนมีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้หลายแห่ง สถานที่และกิจกรรมที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ในลักษณะต่างกัน ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวและความพร้อมของชุมชนก็แตกต่างกันไปด้วย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2567) ข้อมูลนี้ สอดคล้องกับการศึกษาของ ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์ (2561) ที่กล่าวถึงชุมชนย่านกะดีจีนว่าเป็นแหล่งรวมของ 6 ชุมชน ที่เป็นต้นแบบในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขมาอย่างยาวนาน เป็นชุมชนตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จเรื่องการท่องเที่ยวชุมชน พหุวัฒนธรรมที่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขแม้จะมีความแตกต่างด้านศาสนาและความเชื่อ มีการศึกษาเกี่ยวกับเส้นทางโดยสำรวจและกำหนดการเดินทางและการใช้จักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สร้างแผนที่เส้นทางท่องเที่ยวในระดับดิจิทัล และเส้นทางสถานที่สำคัญ 3 เส้นทาง (สหทัยา วิเศษ รุ่งสุริยพันธ์ สุนันตะ และลพนา ชมตระกูล, 2562) ส่วนกรรณก หงษ์นวล (2564) ศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งวัด โบราณสถาน ย่านตลาด ชุมชนเก่าแก่ งานวัฒนธรรมและประเพณี มีการอำนวยความสะดวกในการเดินทางท่องเที่ยวแต่ละวัน พบปัญหาเรื่องระบบขนส่งที่ไม่อำนวยความสะดวกแก่กลุ่มผู้พิการและผู้สูงอายุ สำหรับชุมชนกุฎีจีน ได้รับประโยชน์จากโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ย่านกะดีจีน ของสำนักการวางผังและพัฒนาเมือง ปรับปรุงจุดเชื่อมต่อทางเดินริมน้ำย่านกะดีจีนและพื้นที่ต่อเนื่อง ก่อสร้างทางเดินริมน้ำเชื่อมต่อสถานที่ท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางถึงกันได้ (สำนักการวางผังและพัฒนาเมือง กรุงเทพมหานคร, 2566) จึงส่งผลให้เมื่อนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมมากขึ้น ถือเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากสถานที่สำคัญสู่การสร้างประสบการณ์ด้านอาหารในชุมชน

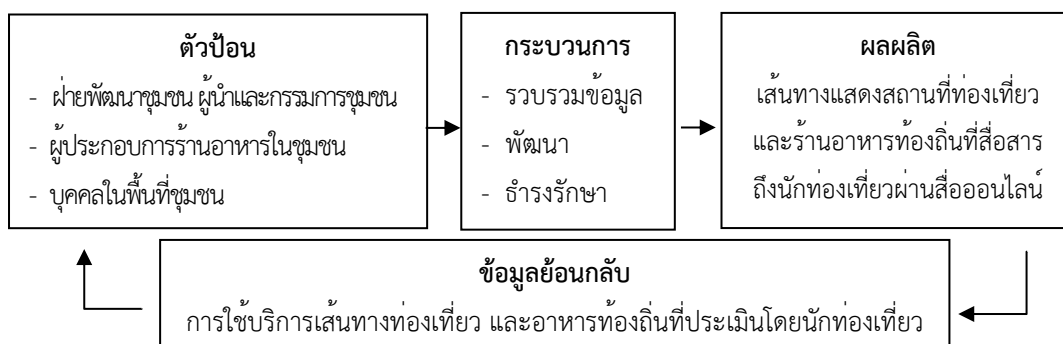
การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ร้านอาหารในเส้นทางท่องเที่ยวมี 9 ร้าน ได้แก่ 1) ร้านบ้านสกุลทอง 2) ร้าน Window กาแฟ 3) ร้านครัวว้าวับ 4) ร้านธนูสิงห์ 5) ร้านเฮโลนมสด 6) ร้าน Caf Kudeejeen 7) ร้านขนมฝรั่งหลานแม่เป้า 8) ร้านป้าอำพรขนมฝรั่งกุฎีจีน และ 9) ร้านป้าเล็กขนมฝรั่ง เป็นร้านอาหารที่ให้บริการอาหารท้องถิ่นและพบรายการอาหารท้องถิ่นจำนวน 20 รายการ โดย พัชรี ตั้งตระกูล และคณะ (2561) กล่าวว่า อาหารที่มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น ประกอบด้วย สี่ กลิ่น รส เนื้อสัมผัส วัตถุดิบและวิธีการประกอบ มีอิทธิพลต่อลักษณะของอาหารซึ่งแตกต่างหรือคล้ายคลึงกันในแต่ละท้องถิ่น สิทธิศักดิ์ เติยงา และกนกวรรณกรณ์ หลวงวังโพธิ์ (2565) พบว่า อาหารที่จัดเป็นอาหารท้องถิ่นและมีอัตลักษณ์ของชุมชนในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ คือ น้ำพริกปลาร้า ส้มตำ ลาบ ก้อย อ่อม ผักพื้นบ้านทั่วไป ผลไม้ตามฤดูกาล รสชาติและวัตถุดิบที่ใช้ทำอาหารมีความเป็นธรรมชาติ นักท่องเที่ยวต้องการมีส่วนร่วมในการทำอาหาร และชมการทำอาหารท้องถิ่นของผู้ประกอบการ โดยการอนุรักษ์ฟื้นฟู ประยุกต์ เพื่อสร้างกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ การศึกษานี้ยังสอดคล้องกับ กติกา กลิ่นจันทร์แดง และ ศิริเพ็ญ ดาบเพชร (2564) ที่พบว่า อาหารท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบสำคัญในการแข่งขันของแหล่งท่องเที่ยว สามารถสร้างประสบการณ์

แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งควรเน้นอัตลักษณ์ 3 ด้าน ได้แก่ เทคนิคการประกอบ รสชาติ และสูตรอาหาร ที่สร้างการรับรู้เกี่ยวกับพื้นที่โดยนำมาเป็นผลิตภัณฑ์และเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางการท่องเที่ยว สำหรับร้านอาหารในชุมชนกุฎีจีน ให้บริการอาหารท้องถิ่นจากภูมิปัญญาของผู้สืบเชื้อสายโปรตุเกส ญวน และไทย โดยให้บริการอาหารเป็นชุดแยกตามเชื้อสาย เช่น ชุดฝรั่งเกดจี๊น ชุดฝรั่งคี และอาหารตามสั่ง เช่น ขนมจีนแกงไก่คั่ว ผัดไทย ยำทวาย เป็นอาหารที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนซึ่งมีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาเส้นทางและร้านอาหารบนเส้นทางท่องเที่ยว ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมาสรุป เรียบเรียงกลุ่มข้อมูลใหม่ พบองค์ความรู้ใหม่ สรุปได้ดังนี้

แผนภาพที่ 3 แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 3 เส้นทางท่องเที่ยวสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารชุมชนกุฎีจีนในมุมมองเชิงระบบ โดยมีตัวป้อนจากฝ่ายพัฒนาชุมชน ผู้นำและกรรมการชุมชน ผู้ประกอบการร้านอาหารในชุมชน บุคคลในพื้นที่ชุมชน โดยการรวบรวม พัฒนา และอารังรักษา ได้เส้นทางแสดงสถานที่ท่องเที่ยว และจัดทำแผนที่แสดงเส้นทางและร้านอาหารที่ให้บริการอาหารท้องถิ่น สามารถสืบค้นผ่านสื่อออนไลน์ ประเมินความสำเร็จโดยนักท่องเที่ยวและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยการดำเนินงานตามระบบนี้ จะทำให้การจัดการเส้นทางท่องเที่ยวในชุมชนกุฎีจีนประสบความสำเร็จโดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

สรุป

เส้นทางท่องเที่ยวสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารชุมชนกุฎีจีน ประกอบด้วย 1) สถานที่สำคัญ 5 แห่ง ได้แก่ วัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร พิพิธภัณฑ์บ้านกุฎีจีน โบสถ์ซางตาครู้ส เรือนจันทนภาพ และศาลเจ้าเกียนอันเกง 2) เส้นทางท่องเที่ยว 2 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางเดินเท้าและเส้นทางจักรยาน และ 3) ร้านอาหารในเส้นทางท่องเที่ยว 9 ร้าน ที่ให้บริการอาหารท้องถิ่น โดยพบอาหารท้องถิ่นจากภูมิปัญญาของชุมชนและมีจำหน่ายในปัจจุบัน รวม 20 รายการ ได้แก่ ขนมจีนแกงไก่คั่ว สตูว์ไก่ ข้าวหนุมนานคลุกฝุ่น ข้าวมันส้มตำแกงเหงาหงอด พระรามเดินดง ผัดไทยโบราณกุ้งสดหมูสรง มังกรคาบแก้ว กุ้งทอง กุ้งกระจกม้วน กระทงทองไส้สัพเพยก หมูคั่วพ ขนมหรั่งหลานบ้าเป่า ขนมหรั่งบ้าเล็ก ขนมหรั่งธนูสิงห์ ขนมห้านวล ขนมห้วยตัส

ขนมกุสลัง กะหรี่ปั๊ปปี้สัฟฟ่ายก โดยชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ประโยชน์จากผลการวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวที่สร้างประสบการณ์ด้านอาหารให้นักท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้แก่ชุมชนกุฎีจีน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลการวิจัยพบว่า ในพื้นที่ชุมชนกุฎีจีน ประกอบด้วย สถานที่สำคัญ สถานที่ท่องเที่ยว และร้านอาหารที่ให้บริการอาหารท้องถิ่นจากภูมิปัญญาชุมชน ซึ่งนักท่องเที่ยวยังขาดข้อมูลเกี่ยวกับพิกัดที่แสดงเส้นทางเดินเท้าหรือจักรยานเพื่อไปยังจุดหมายที่ต้องการ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรสนับสนุนโดยการทำป้ายบอกทาง ป้ายสัญลักษณ์แสดงเส้นทางและข้อมูลร้านอาหาร ปรับปรุงเส้นทางให้สะดวกต่อการเดินทางของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่เป็นผู้สูงอายุ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะอาหารบนเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนกุฎีจีนเท่านั้น ดังนั้น จึงควรวิจัยโดยขยายขอบเขตครอบคลุม “ย่านกะดีจีน” ซึ่งรวมถึงชุมชนกุฎีจีน ชุมชนบุปผาราม ชุมชนวัดกัลยาณ์ ชุมชนกุฎีขาว ชุมชนวัดประยุรวงค์ และชุมชนโรงคราม โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธีทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ และรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับอาหารท้องถิ่นบนเส้นทางท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- กติกาก กลิ่นจันทร์แดง และศิริเพ็ญ ดาบเพชร. (2564). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารด้วยอัตลักษณ์ของอาหารท้องถิ่น. *วารสารชุมชนวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 15(3), 144-157.
- กรกนก หงษ์นวล. (2564). *การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ ในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- กรมการท่องเที่ยว. (2561). *แผนยุทธศาสตร์พัฒนาการท่องเที่ยว พ.ศ. 2561-2564 ของกรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพมหานคร: กรมการท่องเที่ยว.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2567). *ชุมชนกุฎีจีน*. สืบค้น 24 มกราคม 2565. จาก <https://www.tourismthailand.org>.
- ขันทอง วัฒนประดิษฐ์. (2561). ชุมชนสันติสุขในพุทธศตวรรษที่ 26 ถอดบทเรียนชุมชนสันติสุขในพื้นที่ที่มีความขัดแย้ง. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์*, 6(1), 13-24.
- คณะกรรมการการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว สภานิติบัญญัติแห่งชาติ. (2562). *การขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนย่านกะดีจีนสู่ความมั่นคงยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ.

- ณัฐนิชา กรกิ่งมาลา และไตรรัตน์ จารุทัศน์. (2564). แนวทางการปรับสภาพแวดล้อมของชุมชนพหุวัฒนธรรมเพื่อผู้สูงอายุกรณีศึกษา ชุมชนรอบศาสนสถานย่านกุฎีจีน เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร. *สารศาสตร์*, 4(3), 599-611.
- มนัส สามารถกุล. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกรณีศึกษา ชุมชนกุฎีจีน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนชนก จุลสิกขี. (2565). การสร้างแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงอาหารชุมชนกุฎีจีน เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร. *วารสารที่ทัศน์วัฒนธรรม สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, 21(2), 186-207.
- ยุทธศักดิ์ สุภสร. (2560). การนำเสนอทิศทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวของ ททท. ปี 2561. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.).
- วงศ์ระวิทย์ น้อมนำทรัพย์. (2565). การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ บนฐานภูมิปัญญาช่างศิลป์จังหวัดนครปฐม. *วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ*. 4(3), 443-456.
- ทีปกร สุจิตจรจุล. (2566). ขนมฝรั่งกุฎีจีน: มรดกแสนอร่อยจากโบราณ. สืบค้น 15 มกราคม 2566. จาก https://www.facebook.com/notes/2761315507416939/?paipv=0&eav=AfbhuoNkMcO4X7pjHJ1tv-iC6t5AymAcEhyLf8ReluAIWB5viltVyHrFuPFvikdwiU&_rdr.
- ธนากรกรุงเทพ. (2562). *Food Tourism* กินเพื่อเข้าใจวิถีพื้นเมือง. สืบค้น 20 มกราคม 2565. จาก <https://www.bangkokbanksme.com/en/food-tourism-lifestyle>.
- บุษบา ทองอุปการ. (2561). อาหารท้องถิ่น: ความมั่นคงทางอาหารในมิติวัฒนธรรมกรณีศึกษาชุมชนบ้านตลิ่งแดง จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์*, 5(1), 107-119.
- บุษกร เชี่ยวจินดาภานต์. (2561). เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา. *วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ*, 13(25), 103-118.
- ประไพพิมพ์ สุธีวสินนท์ และประสพชัย พสุนนท์. (2559). กลยุทธ์การเลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ. *วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 29(2), 31-48.
- ปัญจพร ธนาวชิรานันท์, สุจิรา เมन्छ และณพงค์ รุจิรวรัตน์. (2563). การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม เป็นฐาน. *วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน*, 26(2), 97-112.
- ปาจริย์ สุขภิรมย์. (2564). บทบาทหน้าที่ของวัฒนธรรมอาหารพื้นถิ่นมอญในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 29(3), 54-75.
- พัชรี้ ตั้งตระกูล (2561). *การส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารท้องถิ่นของจังหวัดภูเก็ต*. ใน รายงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- ส.พลายน้อย. (2555). *เล่าเรื่องเมืองบางกอกฉบับสมบูรณ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

- สหทัยา วิเศษ, รุ่งสุริยัณห์ สุนันตะ และลลนา ชมตระกูล. (2562). การจัดทำแผนที่เส้นทางวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างการเดินทางและการใช้จักรยานในการท่องเที่ยว อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*, 4(2), 151-164.
- สริตา พันธุ์เทียน, ทรงคุณ จันทจร และมาริสา โกเศยะโยธิน. (2561). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอาหารไทย โดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในเขตจังหวัดลุ่มแม่น้ำภาคกลาง. *วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 9(3), 190-198.
- สิทธิศักดิ์ เตียวงา และกนกวรรณกรณ์ หลวงวังโพธิ์. (2565). การสร้างอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นและการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์. *วารสารวิชาการนอร์ทกรุงเทพ*, 11(1), 184-199.
- สำนักงานวางผังและพัฒนาเมือง กรุงเทพมหานคร. (2566). *โครงการปฏิรูปมรดกย่านกะดีจีน*. สืบค้น 13 เมษายน 2565. จาก <https://webportal.bangkok.go.th/cpud/page/sub/19152/การปรับปรุงภูมิทัศน์ย่านกะดีจีน>.
- อุทุมพร เรืองฤทธิ์ และผกามาศ ชัยรัตน์. (2565). รูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนรากฐานภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ไทดำบ้านดอนมะนาว จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารศิลปศาสตราราชมงคลสุวรรณภูมิ*, 4(1), 113-127.
- CNN Travel. (2018). *Which country has the best food?*. Retrieved December 10, 2018. from <https://edition.cnn.com/travel/article/world-best-foodcultures/index.html>.
- Danica G. Hays and Anneliese A. Singh. (2012). Qualitative Inquiry in Clinical and Educational Settings. *International Statistical Review*, 81(1), 167-168.
- Langdrige, Darren (2007). *Phenomenological Psychology: Theory, Research and Method*. Harlow, UK: Pearson Education.
- Nastasi, B. K., & Schensul, S. L. (2005). Contributions of qualitative research to the validity of intervention research. *Journal of School Psychology*, 43(3), 177-195.
- Thompson, J. (2022). A Guide to Abductive Thematic Analysis. *The Qualitative Report*, 27(5), 1410-1421
- Shalini, D., and Duggal, S. (2015). A review on food tourism quality and its associated forms around the world. *African Journal of Hospitality Tourism and leisure*, 4(2), 1-12.
- United Nation. (2000). *Guidelines on integrated planning for sustainable tourism development*. USA: United Nations Publication.